

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДЗЮРБЕЛЬ АНДРІЙ ДАРІЙОВИЧ

УДК 343.102+343.132+343.159

**СЛІДЧІ ПОМИЛКИ:
ШЛЯХИ ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ, ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Баулін Олег Вячеславович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
Ищенко Андрій Володимирович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри криміналістики

кандидат юридичних наук, доцент
Гевко Віктор Васильович,
Київська державна академія водного транспорту імені гетьмана Петра
Конашевича-Сагайдачного,
доцент кафедри кримінального права та процесу

Захист відбудеться 16 грудня 2010 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.05 в Національній академії внутрішніх справ за адресою:
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «04» листопада 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Д. Удалова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Досягнення основних цілей кримінально-правової політики держави, багато в чому обумовлено тим, наскільки законно та юридично грамотно проведено досудове розслідування кожної кримінальної справи. Провідну роль у цьому процесі відіграють органи досудового слідства, якими є слідчі прокуратури, органів безпеки, внутрішніх справ і податкової міліції. Слідчий як службова особа, яка уповноважена здійснювати кримінально-процесуальну діяльність, залежно від своїх суб'єктивних поглядів і мотивів, якими керується при проведенні кримінально-процесуальних дій та прийнятті кримінально-процесуальних рішень, може допустити, як будь-яка людина, помилку та спрямувати досудове розслідування на неправильний шлях.

У сучасній правоохоронній практиці поширення слідчих помилок стало чинником, який суттєво заважає результативній діяльності органів досудового слідства і досягненню завдань кримінального судочинства. Саме слідчі помилки є причиною втрати доказів, додаткового розслідування, скасування постанов слідчих, закриття кримінальних справ за недоведеністю участі обвинуваченого у вчиненні злочину, незаконних затримань осіб за підозрою у вчиненні злочину та інших негативних наслідків. Слідчі помилки призводять до помилок судових, що знаходять прояв у неправильній оцінці дій підсудних, необґрунтованому засудженні невинуватих, і зменшують авторитет органів кримінальної юстиції в українському суспільстві.

Увага науковців до цієї проблеми є постійною. У юридичній літературі питанням, що пов'язані з проблематикою слідчих помилок, присвячені праці А.М. Баранова, Р.С. Белкіна, В.І. Власова, М.М. Вопленка, В.В. Воскресенського, В.І. Галагана, В.В. Гевка, М.М. Гультая, Н.Л. Гранат, Л.П. Ісмакаєва, А.В. Іценка, Н.С. Карпова, Н.І. Клименко, Ю.В. Кореневського, В.С. Кузьмічова, В.О. Лазаревої, В.Й. Левонця, А.Б. Марченка, О.Р. Михайленка, О.Д. Назарова, О.Б. Соловійова, М.С. Токаревої, С.А. Шейфера, А.А. Ширванова та інших науковців.

При дослідженні за темою дисертації використовувались праці О.Я. Баєва, М.І. Бажанова, В.С. Зеленецького, О.М. Ларіна, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, Я.О. Мотовиловкера, В.О. Навроцького, В. Т. Нора, В.А. Познанського, І.Л. Петрухіна, Б.В. Романюка, С.М. Стахівського, В.М. Тertiшника, Л.Д. Удалової, В.П. Шибіки, М.Є. Шумила та інших відомих вчених.

Проте, комплексного дослідження саме кримінально-процесуальних засобів виявлення, попередження та усунення слідчих помилок ще не проводилось, що і спонукало до вивчення цього питання. Також серед фахівців немає єдності у визначенні слідчої помилки та її видів. Потребують удосконалення процесуальні засоби їх виявлення, запобігання та усунення, оскільки стан їх регламентації у вітчизняному законодавстві є далеким від ідеалу. За судовою статистикою лише упродовж 2005–2009 рр. було повернуто на додаткове розслідування для усунення виявлених судами в роботі органів досудового слідства недоліків та процесуальних порушень понад 58 тис. кримінальних справ, або 6,1 % від числа тих, провадження в яких було закінчено. Актуальність вказаних проблем, недостатність їх

висвітлення в кримінально-процесуальній літературі стали визначальними при обранні теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до п.2 Пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень МВС України, які потребують першочергового розроблення та впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004–2009 роки (наказ МВС України від 05.07.2004 № 755) та основних напрямів наукових досліджень Київського національного університету внутрішніх справ на 2005-2010 рр. Робота спрямована на реалізацію положень Концепції державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 № 1911-р), Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 № 1767), Програми реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ (наказ МВС України від 28.10.2007 № 411).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є розробка теоретичних засад розуміння сутності слідчих помилок, кримінально-процесуальної форми, практичних положень щодо їх попередження, виявлення та усунення.

Відповідно до мети автор поставив перед собою такі *завдання*:

- уточнити поняття слідчої помилки;
- визначити види слідчих помилок;
- встановити причини слідчих помилок
- здійснити класифікацію слідчих помилок;
- визначити і охарактеризувати структуру слідчих помилок;
- розкрити проблеми та недоліки законодавчого регулювання процесуальних засобів попередження, виявлення та усунення слідчих помилок;
- запропонувати та обґрунтувати пропозиції вдосконалення кримінально-процесуальних засобів щодо попередження, виявлення та усунення слідчих помилок.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають при попередженні, виявленні та усуненні слідчих помилок заходами кримінально-процесуального реагування.

Предмет дослідження – слідчі помилки: шляхи їх попередження, виявлення та усунення.

Методи дослідження визначаються специфікою роботи та поставленими завданнями. Загальним у роботі є *діалектичний метод* пізнання соціальних процесів у сферах дії держави та права. Для вирішення завдань теми дослідження використовувалися також такі методи: *соціологічний* (анкетування й інтерв'ювання) – для опитування слідчих (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2); *статистичний* – для узагальнення матеріалів дослідчих перевірок та матеріалів кримінальних справ (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2); *системного аналізу* – для аналізу положень чинного законодавства України, їх проектів, наукових праць з метою вивчення розвитку уявлень про слідчі помилки, їх причини та процесуальні засоби виявлення, попередження та усунення таких помилок (розділи 1, 2, 3); *системно-*

структурний – для визначення критеріїв класифікації слідчих помилок і структури слідчих помилок (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2); *формально-юридичний* – для співставлення норм чинного КПК та його проектів, обґрунтування висновків і пропозицій щодо їх доповнення чи уточнення (розділи 2, 3).

Емпіричну базу дослідження становлять дані, одержані в результаті вивчення 305 кримінальних справ, у яких допущені слідчі помилки, анкетування 248 слідчих. Дисертант використав також власний, понад десятирічний, досвід практичної роботи на посаді слідчого та керівника слідчого підрозділу в УМВС України в Тернопільській області.

Наукова новизна одержаних результатів. У кримінально-процесуальній науці дисертація є одним з перших в Україні комплексних досліджень питань щодо попередження, виявлення та усунення слідчих помилок. Відповідно до одержаних автором у процесі дослідження наукових результатів,

вперше:

– запропоновано наділити начальника слідчого відділу правом скасовувати незаконні постанови слідчого про зупинення досудового слідства;

– обґрунтовано доповнення ст. 23² КПК наступним положенням: «Суддя може винести окрему постанову, якщо ним при здійсненні судового контролю в досудових стадіях кримінального процесу виявлено слідчі помилки»;

– сформульовано висновок, про те що прокурор зобов'язаний до початку судового розгляду скарги особи на рішення слідчого перевірити, чи є це рішення законним та обґрунтованим. У випадку скасування прокурором постанови слідчого, суддя зобов'язаний закрити провадження у справі;

– доведено, що з КПК необхідно виключити ст.ст. 236⁷, 236⁸;

– обґрунтовано, що ст. 114¹ КПК доцільно доповнити положенням, яке надасть начальнику слідчого відділу право звертатися до прокурора з клопотанням про скасування незаконних і необґрунтованих постанов слідчого;

– обґрунтовано доцільність уніфікації строків розгляду прокурором і судом скарги на постанову слідчого про закриття справи;

удосконалено:

– поняття слідчої помилки;

– критерії класифікації слідчих помилок;

– характеристику структури слідчих помилок;

– наукову позицію щодо доцільності скасування інституту повернення судом кримінальних справ на додаткове розслідування;

дістало подальшого розвитку:

– наукова аргументація щодо доцільності класифікації слідчих помилок на такі види як односторонність і неповнота дослідження, неправильне застосування кримінального закону, порушення процесуального закону;

– характеристика причин слідчих помилок;

– наукове розуміння сутності неповноти дослідження обставин справи, неправильного застосування кримінального закону і порушення процесуального закону під час досудового слідства;

– обґрунтування пропозицій щодо удосконалення законодавчої

регламентації прокурорського нагляду, судового і відомчого процесуального контролю, як процесуальних засобів виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, про: продовження прокурором строку перевірки заяв та повідомлень про злочини до одного місяця; вирішення питання про відшкодування шкоди, завданої особі незаконним притягненням її до кримінальної відповідальності, при постановленні виправдувального вироку; надання начальнику слідчого відділу права здійснювати контроль за розглядом слідчим заяв та повідомлень про злочини і скасовувати незаконні постанови підлеглого йому слідчого про відмову в порушенні кримінальної справи та її закриття.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що, пропозиції, рекомендації та висновки є певним вкладом у теорію кримінального процесу і використовуються у:

- *законотворчій діяльності* – для удосконалення чинного КПК і проекту нового КПК України, а також у процесі підготовки інших нормативних актів, що регулюють діяльність органів кримінальної юстиції. Основні положення і висновки дисертації сформульовані в пропозиціях, направлених до Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя (лист КНУВС №46/12 від 16.04.2010);

- *практичній діяльності* органів досудового слідства МВС України – з метою недопущення слідчих помилок (акти впровадження в практичну діяльність Головного слідчого управління МВС України №13/7-8860 від 10.06.2009, слідчого управління УМВС України в Тернопільській області від 14.04.2010);

- *навчально-методичній роботі* – при підготовці окремих розділів навчальних та навчально-методичних посібників з курсу «Кримінальний процес» і «Судові та правоохоронні органи України», в навчальному процесі при викладанні тем: «Учасники кримінального процесу», «Докази і доказування», «Порушення кримінальної справи» (акт впровадження КНУВС від 07.04.2010, акт впровадження ТНЕУ від 12.04.2010).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана самостійно. Щодо публікацій, яку підготовлено з О.В. Бауліним, Н.С. Карповим (Слідчі помилки: поняття і зміст / О.В. Баулін, А.Д. Дзюрбель, Н.С. Карпов // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: Науковий часопис. – № 1–2 (9–10). – Хмельницький: ХІУП, 2004. – С.207–213.) – участь дисертанта становить 60,0 %.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри кримінального процесу КНУВС. Теоретичні положення та висновки, зроблені автором у процесі дослідження, оприлюднені на чотирьох конференціях, серед яких: міжвузівська науково-практична конференція «Актуальні проблеми вітчизняного законодавства» (Київ, 2009); науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора А. Я. Дубинського: «Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності» (Київ, 2009); ІХ міжвузівська конференція курсантів, студентів і слухачів Донецького юридичного інституту МВС України «Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю» (Донецьк, 2009); Х міжвузівська конференція курсантів, студентів і слухачів Донецького

юридичного інституту МВС України «Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю» (Донецьк, 2010).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли відображення в семи наукових статтях, з яких шість опубліковані у фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України.

Структура дисертації визначається її метою, завданнями та предметом дослідження. Робота композиційно складається зі вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (242 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 190 сторінок, із них основного тексту – 161 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію та впровадження, а також щодо публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Поняття та класифікація слідчих помилок» складається із трьох підрозділів і присвячений дослідженню визначення поняття слідчої помилки. У ньому наведена класифікація слідчих помилок, аналізуються їх причини.

У *підрозділі 1.1. «Поняття та сутність слідчих помилок»* розкривається зміст та ознаки поняття «помилка», як загального поняття та, зокрема, слідчої помилки. Помилка як неправильність у загальному її розумінні складається з думки та дії, які є її обов'язковими ознаками. Обов'язковою ознакою помилки як наслідку діяльності людини є неумисність (неупередженість) дії або думки. Помилитись можна, якщо дія або думка формуються і реалізуються через призму неумисності, а не із свідомим припущенням наслідків, які можуть настати. Крім того, не кожна одна і та ж неправильна дія чи думка є помилкою, оскільки, залежно від наслідків, в одному випадку вона буде помилковою, а в іншому – правильною (істинною). Критерієм, що дає змогу об'єктивно зрозуміти, який наслідок діяння є помилковим, а який правильним, є істина. Отже, помилка – це неумисна неправильна думка, дія (бездіяльність), що не відповідає істині.

В науці існують різні точки зору щодо поняття слідчої помилки та її ознак. Одні вчені (Р.С. Белкін, А.Б. Марченко, О.Б. Соловйов, С.А. Шейфер) до слідчої помилки відносять умисні і неумисні неправильні дії та рішення слідчого, що призвели до хибного результату, інші (О.Д. Бойков, О.Є. Омельченко, О.Д. Назаров) – слушно вважають, що таку помилку можна допустити, діючи виключно неумисно. Таким чином, слідча помилка – це завжди результат добросовісного хибного уявлення слідчого. Крім цієї ознаки, слідча помилка має такі складові: дія або бездіяльність; суб'єкт, який її допустив; негативний наслідок.

На підставі аналізу визначень слідчої помилки та її ознак дисертант дійшов висновку, що слідча помилка – це неправильна процесуальна дія (чи бездіяльність) слідчого, яка є результатом добросовісної помилки, і дістала свій прояв в

однобічності або неповноті дослідження обставин справи, істотному порушенні вимог кримінально-процесуального закону, неправильному застосуванні кримінального закону та призвела до прийняття неправильного процесуального рішення, незаконність і необґрунтованість якого була констатована у відповідному процесуальному акті самим слідчим, начальником слідчого відділу, прокурором, судом.

У підрозділі 1.2. «Класифікація слідчих помилок» здійснено аналіз критеріїв поділу слідчих помилок на види, досліджено кожен з видів слідчих помилок.

Відзначено, що науковці пропонували різні способи класифікації слідчих помилок, але й до сьогодні серед них не має єдності у розумінні підстав для даної класифікації. Так, Ю.В. Кореневський поділяє слідчі помилки на: пов'язані з неповнотою досудового розслідування; в оцінці доказів; неправильне застосування кримінального закону; порушення процесуального закону та помилки в тактиці розслідування. В.І. Власов – на логічні і фактичні.

Як уявляється, класифікація слідчих помилок повинна врахувати різні сторони провадження в досудових стадіях кримінального процесу і здійснюватися за найважливішими ознаками, за якими стає можливим констатувати основні відмінності між ними. Класифікація слідчих помилок передбачає встановлення певного ступеня їх спільності, що свідчить про її синтезуючий характер.

Спираючись на загальну теорію помилок і аналіз наявних в процесуальній науці і криміналістиці класифікацій помилок та їх генези, дисертант класифікує слідчі помилки на три види: односторонність і неповнота дослідження обставин справи; суттєві порушення кримінально-процесуального закону; неправильне застосування кримінального закону.

Взаємозв'язки між зазначеними видами слідчих помилок є складними. Наприклад, неповнота та односторонність є не тільки наслідком суттєвого порушення кримінально-процесуального закону. Вони можуть бути причиною незаконних та необґрунтованих рішень слідчого в кримінальних справах.

У підрозділі 1.3. «Причини слідчих помилок» автор досліджує причини суб'єктивного та об'єктивного характеру, що призвели до слідчих помилок.

Автором наводяться різні причини, на які вказують учені, як такі, що призвели до слідчих помилок. Зокрема, розглядається точка зору О.Т. Дугіна, який об'єктивні причини порушень кримінально-процесуального закону розглядає через професійну характеристику особливостей слідчої роботи, що припускає можливості допущення слідчим помилок (прогалини в законі, колізії правових норм, професійний ризик, дефіцит часу тощо). Причини ж суб'єктивного характеру слідчих помилок, він вбачає в певних негативних якостях особистості самого слідчого. Н.Л. Гранат виділяє дві групи причин слідчих помилок і вказує, що вони залежать від об'єктивних та суб'єктивних обставин. Про причини суб'єктивного та об'єктивного характеру, що призводять до слідчих помилок, йдеться в роботах і інших авторів.

Дисертант також дотримується позиції, що причини, які призводять до слідчих помилок, мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер.

З метою дослідження причин та умов слідчих помилок автором проведено

опитування працівників слідчих підрозділів з приводу з'ясування основних причин та умов допущення слідчих помилок. Отримано такі дані: 35,0 % опитуваних основною причиною вважають службову завантаженість слідчих; 34,0 % – несприятливі умови діяльності; 5,0 % – складність процесуальних вимог щодо виконання окремих юридичних дій; 4,8 % – протидію зацікавлених осіб; 4,4 % вказали на недостатність юридичних знань слідчого; 4,1 % – відсутність стабільної юридичної практики; 3,9 % – неясність і суперечливість законодавства; 3,2 % – односторонність та неповноту доказування, невміння правильно оцінювати фактичні обставини; 3,1 % – відсутність спеціалізації в роботі; і, нарешті, 2,5 % вказали на недоліки у відборі та розстановці кадрів як основну причину слідчих помилок.

Розділ 2 «Структура слідчих помилок» складається із трьох підрозділів, у яких розглядаються сутність окремо взятого виду слідчих помилок. Аналізуються їх поняття, пропонуються зміни в законодавство.

У підрозділі 2.1. «*Однобічність і неповнота дослідження обставин справи*» проаналізовано та узагальнено поняття однобічності та неповноти дослідження обставин справи, з'ясовано його суть. На практиці, в структурі слідчих помилок однобічність і неповнота дослідження обставин справи є найбільш поширеними помилками. В юридичній літературі існують різні точки зору щодо їх розуміння, які критично розглянуті автором.

Дисертант вважає, що як неповноту слідства необхідно розглядати недоліки двоякого роду: нез'ясованість всіх обставин, які підлягають доказуванню в кримінальній справі (звужений предмет доказування); необґрунтовано звужені межі доказування (не зібрані всі, необхідні для правильного вирішення справи докази, чи не перевірені зібрані докази).

Неповнота досудового слідства є підставою для повернення справи на додаткове розслідування зі стадії судового розгляду, якщо вона не може бути усунута в суді (ч.1 ст.281 КПК). Зі стадії ж попереднього розгляду справи суддя не має права повернути справу на додаткове розслідування з причин неповноти слідства (п.6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 11.02.2005 №2). Однак, однобічність досудового слідства не отримала відображення у ст.ст. 246, 281 КПК як підстава для повернення справи на додаткове розслідування.

Автор вважає, що однобічність досудового слідства необхідно зазначити в ст.ст. 246, 281 КПК як підставу для повернення кримінальної справи для провадження додаткового розслідування.

Однобічність і неповнота дослідження обставин справи – це самостійні дефекти розслідування, помилки в пізнавальному процесі, що виникають внаслідок прийняття слідчим рішення необґрунтованого достатньою сукупністю доказів. Вони поділяються на помилки в предметі доказування та в межах доказування. Однак між ними спостерігається супідрядність: неповнота розслідування виступає як причина односторонності, а односторонність – як результат неповноти.

У підрозділі 2.2. «Істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону» проаналізовано та узагальнено поняття істотного порушення вимог кримінально-процесуального закону, з'ясовано його суть. Дотримання процесуального закону як на досудовому слідстві, так і в судовому розгляді – необхідна умова вирішення завдань кримінального судочинства. Тому неприпустиме будь-яке порушення кримінально-процесуального закону. На жаль, суттєві порушення кримінально-процесуального закону мають місце на практиці і їх питома вага в структурі слідчих помилок складає 27,0 %.

Порушення кримінально-процесуального закону, ігнорування його вимог негативно позначаються на розслідуванні, а суттєві з них тягнуть скасування прийнятих рішень. Так, ч.2 ст.370 КПК передбачає низку процесуальних порушень, допущення яких слугує безумовною підставою для скасування вироку через їх суттєвість. Але ці порушення можуть бути допущені і допускаються тільки судом, а, значить, є такими, що виправляються при новому судовому розгляді. Що ж стосується порушень кримінально-процесуального закону, які допущені в стадії порушення кримінальної справи, при провадженні дізнання, досудового слідства, то ч.1 ст.246 КПК лише визначає, що такі є підставою для направлення кримінальної справи на додаткове розслідування. У цій нормі відсутнє визначення порушення кримінально-процесуального закону, як і перелік таких порушень. Однак, загальновідомо, що поняття суттєвості порушення кримінально-процесуального закону, яке веде до скасування вироку при розгляді справи апеляційною інстанцією, дане у ч.1 ст.370 КПК, повністю стосується і процесуальних порушень, що допускаються при провадженні в досудових стадіях судочинства. Істотними визнаються такі порушення вимог кримінально-процесуального закону, що перешкодили чи могли перешкодити суду повно та всебічно розглянути справу і постановити законний, обґрунтований і справедливий вирок чи постанову. Звідси, несуттєві процесуальні порушення – це порушення, що не завадили суду прийняти таке рішення. Тому суд може в цьому випадку в порядку ст.23² КПК винести окрему ухвалу (постанову).

Оскільки в КПК не вказано, які конкретно порушення кримінально-процесуального закону, допущені в досудовому провадженні, є суттєвими і в зв'язку з цим слугують підставою для застосування правових засобів щодо їх усунення, то в кожному конкретному випадку це вирішує прокурор, суд, виходячи з принципів кримінального судочинства. Різне розуміння суттєвих порушень кримінально-процесуального закону пояснюється їх оціночною природою.

Дисертант вважає, що перелік суттєвих порушень кримінально-процесуального закону, результатом яких є безумовне направлення справи на додаткове розслідування, має бути законодавчо закріплений.

Автор переконаний у тому, що поняттю «психічні вади», яке міститься в ст.ст. 45, 111 КПК, доцільно дати тлумачення Верховним Судом України, узгодивши його з фахівцями в галузі психіатрії з наведенням переліку найпоширеніших психічних вад, що не дозволяють обвинуваченому самостійно здійснювати своє право на захист. Також потрібне легальне роз'яснення понять хронічного алкоголізму та наркоманії, що не є психічними вадами, але

перешкоджають підозрюваному або обвинуваченому самотійно реалізувати своє право на захист у кримінальній справі.

У підрозділі 2.3. «Неправильне застосування кримінального закону» проаналізовано та узагальнено поняття неправильного застосування кримінального закону, з'ясовано його суть. За даними дослідження, проведеного дисертантом, неправильне застосування кримінального закону складає в структурі слідчих помилок 16,4 %.

Неправильне застосування кримінального закону в кримінальному судочинстві є підставою до скасування або зміни вироку як в апеляційній, так і в касаційній інстанціях (ст.ст. 367-398 КПК). Згідно зі ст.371 КПК, неправильним застосуванням кримінального закону є: незастосування закону, що підлягає застосуванню; застосування закону, що не підлягає застосуванню; неправильне тлумачення закону, що суперечить його точному змісту.

Усі перераховані випадки настільки тісно пов'язані між собою, що їх важко відокремити один від одного. Так, незастосування кримінального закону, який належить застосувати, означає, що застосовано такий закон, який застосуванню не підлягає, і навпаки. Ці випадки неправильного застосування закону завжди мають місце одночасно і тому, як справедливо зауважив І.Д. Перлов, є двома сторонами одного явища.

Неправильне застосування кримінального закону може виражатися: у застосуванні закону, що втратив юридичну силу або ще не набрав такої сили; у необґрунтованому застосуванні кримінального закону, що не має зворотної дії в часі, і навпаки, в незастосуванні закону, що має зворотню дію, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до вступу закону в силу; у помилці при застосуванні положень закону про форми вини, співучасті у вчиненні злочину, у помилковому визначенні кола суб'єктів кримінальної відповідальності за певний злочин, стадій вчинення злочину, обставин, що виключають злочинність діяння, кваліфікуючих ознак злочину.

Дисертант вважає, що слідчі помилки, які полягають у неправильному застосуванні кримінального закону, є, як правило, наслідком однобічності та неповноти проведеного досудового розслідування. У результаті цього обставини, що впливають на кваліфікацію злочинного діяння, у повному обсязі не досліджуються та допускається помилка в юридичній оцінці злочину. Часто помилки в кваліфікації злочину зумовлені неправильною оцінкою слідчим доказів, зібраних у кримінальній справі. При цьому часто неправильна оцінка доказів є наслідком обвинувального ухилу в процесі розслідування.

Розділ 3 «Кримінально-процесуальні засоби виявлення, попередження та усунення слідчих помилок» складається з чотирьох підрозділів, кожен з яких містить аналіз діючих процесуальних засобів виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, а також пропонує їх удосконалення на законодавчому рівні.

У підрозділі 3.1. «Прокурорський нагляд як засіб виявлення, попередження та усунення слідчих помилок» проаналізовано поняття і суть прокурорського нагляду, механізм його здійснення, визначено його особливості як засобу

виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, запропоновано зміни в законодавство з метою його вдосконалення. Зі змісту ст.ст. 25, 100, 227 КПК, до повноважень прокурора, реалізація яких сприяє виявленню слідчих помилок, можна віднести права: вимагати для перевірки кримінальні справи, документи, матеріали та інші відомості про вчинені злочини, перебіг досудового розслідування і встановлення осіб, які вчинили злочини; брати участь у провадженні досудового розслідування; перевіряти скарги на дії та рішення органів і посадових осіб, які здійснюють розслідування.

Повноваження, що дозволяють прокурору попереджувати слідчі помилки, полягають у наданні згоди на внесення слідчим подання до суду про проведення деяких слідчих дій і застосування заходів примусу; у санкціонуванні окремих слідчих дій; у продовженні строків досудового слідства; у наданні згоди на направлення справи до суду; у затвердженні обвинувальних висновків.

Прокурор також наділений іншими повноваженнями, що є засобами усунення слідчих помилок. Так, він має право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови органів досудового розслідування; вилучати від органу дізнання і передавати слідчому будь-яку справу; передавати справу від одного органу досудового слідства іншому для забезпечення найбільш повного і об'єктивного розслідування; усувати слідчого від провадження досудового слідства; звільнити кожного, хто незаконно утримується під вартою; закривати провадження в кримінальних справах.

Незважаючи на значний арсенал процесуальних засобів прокурорського нагляду для виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, деякі з них слід удосконалити. Пропонується доповнити ч.4 ст.100 КПК таким реченням: «У разі неповноти проведеної перевірки заяви або повідомлення про злочин прокурор скасовує постанову про відмову в порушенні справи та повертає матеріали для додаткової перевірки». З метою швидкого усунення слідчих помилок також слід врегулювати дії прокурора у випадку оскарження до суду постанов слідчого про: відмову в порушенні справи; порушення справи; закриття справи; відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування (ст.ст. 52⁵, 236¹, 236⁵, 236⁷ КПК). У таких випадках прокурора краще було б зобов'язати, до початку судового розгляду скарги, перевірити чи є законним та обґрунтованим відповідне рішення. Наслідком же скасування ним постанови слідчого, мало бути закриття суддею провадження за скаргою. Слід внести зміни і до ст.236⁸ КПК щодо обов'язкової участі прокурора при розгляді суддею скарги на постанову про порушення кримінальної справи.

У підрозділі 3.2. «Судовий контроль як засіб виявлення, попередження та усунення слідчих помилок» проаналізовано поняття і суть судового контролю, механізм його здійснення, визначено його особливості як засобу виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, запропоновано зміни у законодавство з метою його удосконалення. Судовий контроль у досудових стадіях кримінального судочинства – одна з судових функцій, один з напрямів, видів діяльності суду, який має два підвиди. Суть першого полягає в діяльності з перевірки на предмет законності та обґрунтованості дій та рішень слідчого, які

були оскаржені у встановленому законом порядку до суду заінтересованими особами (наступний судовий контроль). А суть другого полягає в тому, що закон передбачає можливість застосування органами досудового слідства певних заходів процесуального примусу, у т.ч. і слідчих дій, які тимчасово обмежують конституційні права і свободи особи, лише за рішенням судді, що базується на попередній перевірці законності та обґрунтованості їх здійснення (попередній судовий контроль).

Якщо здійснення попереднього судового контролю спрямовано переважно на попередження та виявлення слідчих помилок, то судовий контроль під час розгляду скарги певної особи на дії та рішення органів досудового слідства, має за основне призначення усунення слідчих помилок, якщо такі дійсно були ними допущені.

На погляд дисертанта, цілком доречно використати зарубіжний досвід при реформуванні вітчизняного кримінально-процесуального законодавства шляхом розширення меж судового контролю в досудовому провадженні з метою попередження, виявлення та усунення слідчих помилок.

За постановою суду має здійснюватися: відсторонення обвинуваченого від посади; застосування до підозрюваного чи обвинуваченого деяких заходів, якими суттєво обмежуються конституційні права і свободи особи (наприклад, обрання запобіжного заходу у вигляді застави). Якщо законом будуть встановлені нові види запобіжних заходів, такі як передача під нагляд міліції, домашній арешт, судовий контроль слід поширити й на них. У КПК має бути вирішена і проблема оскарження до суду процесуальної бездіяльності слідчого.

У підрозділі 3.3. *«Процесуальний контроль начальника слідчого відділу як засіб виявлення, попередження та усунення слідчих помилок»* проаналізовано сутність процесуального контролю начальника слідчого відділу, механізм його здійснення, визначено його особливості як засобу виявлення, попередження та усунення слідчих помилок, запропоновано зміни в законодавство з метою удосконалення цього процесуального інституту.

У вирішенні завдань забезпечення законності та ефективності досудового слідства, попередження, виявлення та усунення слідчих помилок постійно зростає значення процесуального контролю начальника слідчого відділу, на якого покладено контроль за своєчасністю дій слідчих з розкриття злочинів і запобігання їх вчиненню (ст.114¹ КПК). Надані начальнику слідчого відділу повноваження (перевіряти кримінальні справи, брати участь у провадженні досудового слідства, давати вказівки слідчому про провадження слідчих дій, про кваліфікацію злочину, про направлення справи до суду) сприяють забезпеченню якісного розслідування, і дають можливість ефективно попереджати, виявляти і усувати слідчі помилки. Разом з тим, деякі норми, на підставі яких здійснюється цей контроль, потребують вдосконалення. Так, доцільно доповнити КПК нормою, яка б передбачала право начальника слідчого підрозділу давати нижчестоящому начальнику вказівки з питань контролю за розслідуванням кримінальних справ та керівництва слідчим підрозділом.

Автор пропонує співробітникам слідчих управлінь, які здійснюють контроль-методичні функції, надати процесуальний статус помічників начальника слідчого відділу.

Статтю 114¹ КПК доцільно доповнити положенням, що начальник слідчого відділу здійснює контроль за розглядом слідчим заяв та повідомлень про злочини. У цій статті має бути вказано, що начальник слідчого відділу має право: перевіряти матеріали дослідчої перевірки; давати слідчому вказівки про розгляд заяв та повідомлень про злочини, їх вирішення відповідно до закону, виконання окремих перевірочних дій, кваліфікацію злочину; брати участь у провадженні щодо перевірки матеріалів про злочини; передавати такі матеріали від одного слідчого іншому. Також слід ч.2 ст.114¹ КПК після слів «а також» доповнити словами «порушувати кримінальні справи».

Дисертант вважає, що начальнику слідчого відділу доцільно надати право скасовувати незаконні і необґрунтовані постанови слідчого про відмову в порушенні кримінальної справи, про її закриття і зупинення досудового слідства.

У підрозділі 3.4. «Виявлення та усунення слідчих помилок під час судового розгляду кримінальних справ» проаналізовано механізм виявлення та усунення слідчих помилок під час судового розгляду, визначено його особливості та запропоновано зміни в законодавство з метою вдосконалення. Судова практика свідчить, що значна кількість слідчих помилок виявляється вже при розгляді кримінальних справ судом першої інстанції. У КПК передбачені наступні правові засоби реагування судів на такі помилки: повернення справ на додаткове розслідування; винесення окремої ухвали (постанови) судом; постановлення виправдувального вироку; закриття кримінальної справи за реабілітуючими особою підставами (ст.ст. 23², 246, ч.1 ст.248, ст.281, ч.2 ст.282, ч.4 ст.327 КПК).

Відповідно до ч.1 ст.246 КПК, при попередньому розгляді справи суддя з власної ініціативи чи за клопотанням прокурора, обвинуваченого, його захисника чи законного представника потерпілого, позивача, відповідача або їх представників своєю постановою повертає справу на додаткове розслідування у випадках, коли під час порушення справи, провадження дізнання або досудового слідства були допущені такі порушення вимог КПК, без усунення яких справа не може бути призначена до судового розгляду.

На жаль, у ч.1 ст.246 КПК не зазначені порушення, без усунення яких справа не може бути призначена до судового розгляду. Їх перелік є лише в постанові Пленуму Верховного Суду України №2 від 11.02.2005 «Про практику застосування судами України законодавства, що регулює повернення кримінальних справ на додаткове розслідування». Тому автор вважає, що він повинен бути відображений у КПК.

Законодавство більшості країн Європи не передбачає усунення недоліків досудового слідства, якщо їх неможливо усунути в суді, шляхом повернення справи на додаткове розслідування. Пояснюється це тим, що, порівняно з досудовим, судове слідство є головним, можливості якого значно ширші. До того, право кожного на доступ до правосуддя та на розумний строк судового розгляду не дозволяє затягувати його у такий спосіб. Повертаючи за власною ініціативою

справу на додаткове розслідування через неповноту досудового слідства, суд виконує не властиву йому функцію, оскільки ініціює продовження слідчої діяльності щодо обґрунтування обвинувачення. Цей досвід слід перейняти й Україні.

Визначаючи повноваження суду як носія судової влади, КПК встановлює, що суд, окрім виконання функцій, пов'язаних з безпосереднім вирішенням судових справ, уповноважений виносити окремі ухвали (постанови), які мають бути ефективним засобом дотримання законності, забезпечувати попередження та усунення слідчих помилок. Відповідно до ст.23² КПК, однією з підстав винесення окремих ухвал (постанов) є встановлені порушення прав громадян, допущені під час провадження досудового розслідування. З приводу зазначеного дисертант пропонує ст.23² КПК доповнити положенням: «Суддя може винести окрему постанову, якщо ним при здійсненні судового контролю в досудових стадіях кримінального процесу були виявлені слідчі помилки».

ВИСНОВКИ

У висновках наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в комплексному дослідженні слідчих помилок, а також процесуальних засобів їх виявлення, попередження та усунення. До головних наукових і практичних результатів дисертації, що відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для науки і правоохоронної практики, відносяться:

1. Сформульоване авторське поняття слідчої помилки як неправильної процесуальної дії (чи бездіяльності) слідчого, яка є результатом добросовісної омани, що дістала свій прояв в односторонності або неповноті дослідження обставин справи, істотному порушенні вимог кримінально-процесуального закону, неправильному застосуванні кримінального закону та потягла за собою прийняття неправильного процесуального рішення, незаконність і необґрунтованість якого була констатована у відповідному процесуальному акті самим же слідчим, начальником слідчого відділу, прокурором, судом.

2. Визначено, що існує три види слідчих помилок: односторонність та неповнота розслідування обставин справи; порушення кримінально-процесуального закону; неправильне застосування кримінального закону. Взаємозв'язки між цими видами слідчих помилок різноманітні.

3. Доведено, що всю різноманітність причин слідчих помилок можна класифікувати як: безпосередні причини, які характеризують недоліки в розслідуванні конкретних кримінальних справ (перший рівень причин); причини слідчих помилок, пов'язані з діяльністю слідчого (суб'єктивні причини) та умовами, в яких здійснюється така діяльність (об'єктивні причини). Це другий рівень причин; фактори, які обумовлюють причини першого та другого рівнів, пов'язані з умовами діяльності слідчих у цілому, тобто слідчого апарату (третій рівень причин).

4. Встановлено, що односторонність досудового розслідування повинна отримати відображення у ст.ст. 246, 281 КПК як підстава для повернення

кримінальної справи для проведення додаткового розслідування.

5. Зазначено, що потрібно визначити чіткий зміст в КПК суттєвих порушень кримінально-процесуального закону, як безумовних підстав для повернення кримінальної справи на додаткове розслідування.

6. Важливими процесуальними засобами виявлення, попередження та усунення слідчих помилок є прокурорський нагляд, судовий (попередній і наступний) контроль, відомчий процесуальний контроль з боку начальників слідчих підрозділів, які потребують певного удосконалення.

7. Запропоновано уніфікувати строки розгляду скарги прокурором і суддею на постанову про закриття справи, для чого до ч.4 ст.215 КПК доцільно внести зміни, що скарга на постанову слідчого про закриття справи розглядається прокурором не пізніше п'яти днів, а у випадку складності справи – десяти днів з дня її надходження.

8. З метою підвищення ефективності прокурорського нагляду як засобу виявлення, попередження та усунення слідчих помилок слід передбачити продовження прокурором строку перевірки заяв та повідомлень про злочини до одного місяця, врегулювати дії прокурора при надходженні скарг до суду на постанови слідчого про: відмову в порушенні справи; порушення справи; закриття справи; відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування (ст.ст. 52⁵, 236¹, 236⁵, 236⁷ та ін. КПК).

9. Для підвищення ефективності відомчого процесуального контролю як засобу виявлення, попередження та усунення слідчих помилок доцільно доповнити КПК нормою, яка б передбачала право начальника слідчого підрозділу давати нижчестоящому начальнику вказівки з питань контролю за розслідуванням кримінальних справ та керівництва слідчим підрозділом, надання начальнику слідчого відділу права здійснювати контроль за розглядом підлеглими слідчими заяв та повідомлень про злочини і скасовувати їх незаконні постанови про відмову в порушенні кримінальної справи і про закриття кримінальної справи.

10. З метою удосконалення виявлення та усунення слідчих помилок під час судового розгляду кримінальних справ, доцільно запровадити вирішення питання про відшкодування шкоди, завданої особі незаконним притягненням її до кримінальної відповідальності, при постановленні виправдувального вироку, доповнити ст.23² КПК положенням: «Суддя може винести окрему постанову, якщо ним при здійсненні судового контролю в досудових стадіях кримінального процесу були виявлені слідчі помилки».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Дзюрбель А. Д. Слідчі помилки: поняття і зміст / О. В. Баулін, А. Д. Дзюрбель, Н. С. Карпов // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права : Науковий часопис. – № 1–2 (9–10). – Хмельницький, 2004. – С.207–213.

2. Дзюрбель А. Д. Прокурорський нагляд як засіб виявлення, усунення слідчих помилок та запобігання їм / А. Д. Дзюрбель // Вісник прокуратури. – 2009. – № 9. – С.30–35.

3. Дзюрбель А. Д. Сутність неправильного застосування закону в слідчій діяльності / А. Д. Дзюрбель // Вісник Академії Управління МВС. – 2009. – № 4. – С.108–114.

4. Дзюрбель А. Д. Істотні порушення вимог кримінально-процесуального закону / А. Д. Дзюрбель // Адвокат. – 2010. – № 2. – С.36–40.

5. Дзюрбель А. Д. Неправильне застосування кримінального закону при провадженні у кримінальних справах / А. Д. Дзюрбель // Університетські наукові записки : Часопис Хмельницького університету управління та права. – Хмельницький, 2010. – № 1(33). – С.164–167.

6. Дзюрбель А. Д. Судовий контроль як засіб виявлення, та усунення слідчих помилок / А. Д. Дзюрбель // Університетські наукові записки : Часопис Хмельницького університету управління та права. – Хмельницький, 2010. – № 2(34). – С.230–235.

7. Дзюрбель А. Д. Причини слідчих помилок / А. Д. Дзюрбель // Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності : тези доповідей та повідомлень наук.-практ. конф., Київ, 3 квітня 2009 р. – К. : Атіка, 2009. – С.559–562.

АНОТАЦІЯ

Дзюрбель А.Д. Слідчі помилки: шляхи їх попередження, виявлення та усунення. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2010.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням, що включає в себе питання як теоретичного, так і практичного змісту. Проаналізовано та обґрунтовано зміст та поняття слідчих помилок. Досліджено класифікацію слідчих помилок, причин та умов, що призводять до їх допущення. Особлива увага в дослідженні приділена питанням відомчого, судового контролю та прокурорського нагляду як процесуальних засобів попередження, виявлення та усунення слідчих помилок. У роботі досліджуються проблеми, пов'язані з поняттями, сутністю і значенням відомчого, судового та прокурорського нагляду як процесуальних засобів попередження, виявлення та усунення слідчих помилок. Внесені науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України.

Ключові слова: слідча помилка, причини слідчих помилок, відомчий контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль.

АННОТАЦИЯ

Дзюрбель А.Д. Следственные ошибки: пути их предупреждения, выявления и устранения – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2010.

Диссертация является исследованием, в котором на монографическом уровне изучены актуальные правовые, теоретические и практические проблемы следственных ошибок и процессуальных средств их предупреждения, выявления и устранения.

В работе сформулировано понятие и исследованы основные признаки следственной ошибки, под которой понимается неправильное процессуальное действие (бездеятельность) следователя, как результат добросовестного обмана, проявляющегося в односторонности, неполноте исследования обстоятельств дела, существенном нарушении требований уголовно-процессуального закона, неправильном применении уголовного закона, и повлекшего принятие неправильного процессуального решения, незаконность и необоснованность которого была констатирована в соответствующем процессуальном акте самим следователем, начальником следственного отдела, прокурором, судом.

Изучена классификация следственных ошибок, а также исследованы причины и условия, их совершения. Определено, что существует три основных вида следственных ошибок: односторонность и неполнота расследования обстоятельств дела; нарушение уголовно-процессуального закона; неправильное применение уголовного закона. Взаимосвязи между этими видами следственных ошибок разнообразны.

Причины следственных ошибок можно классифицировать как ошибки, характеризующие недостатки в расследовании конкретных уголовных дел; ошибки, связанные с деятельностью следователя (субъективные причины) и условиями, в которых осуществляется его деятельность (объективные причины); ошибки, связанные с условиями деятельности всего следственного аппарата.

Детально изучены вопросы ведомственного и судебного контроля, прокурорского надзора, как процессуальных средства предупреждения, выявления и исправления следственных ошибок. Исследованы также вопросы, относящиеся к понятию, сути и значению ведомственного, судебного и прокурорского надзора, как процессуальных средств по предупреждению, выявлению и устранению следственных ошибок.

Диссертантом были поставлены и последовательно решены такие основные научные задачи: усовершенствовано понятие следственной ошибки; определены виды следственных ошибок, установлены причины следственных ошибок; исследованы нормы действующего УПК Украины, которые касаются процессуальных средств по предупреждению, выявлению и устранению следственных ошибок; проанализированы изложенные в юридической литературе

точки зрения касательно института ведомственного и судебного контроля, прокурорского надзора, как средств предупреждения, выявления и устранения следственных ошибок; раскрыты проблемы и недостатки законодательного регулирования ведомственного и судебного контроля, прокурорского надзора; разработаны и обоснованы предложения, направленные на усовершенствование уголовно-процессуальных средств предупреждения, выявления и устранения следственных ошибок.

Получили дальнейшее развитие предложения ученых о необходимости усовершенствования ведомственного, судебного контроля и прокурорского надзора, как процессуальных средств предупреждения, выявления и устранения следственных ошибок, в связи с чем предложено расширить круг следственных действий, производство которых возможно только по решению суда. Также предложено наделить прокурора правом продлевать строки процессуальной (доследственной) проверки заявлений и сообщений о преступлениях, разрешить отменять постановления об отказе в возбуждении уголовного дела без его дальнейшего возбуждения для проведения дополнительной процессуальной проверки информации о преступлении и др.

На основании анализа теоретических концепций, законодательства и практики осуществления уголовно-процессуальной деятельности в современных условиях сформулированы предложения о внесении изменений действующего уголовно-процессуального законодательства Украины.

Ключевые слова: следственная ошибка, причины следственных ошибок, ведомственный контроль, прокурорский надзор, судебный контроль.

SUMMARY

Dzyurbel A.D. Investigatory mistakes: their prevention, detection and elimination. – *Manuscript.*

Thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics, Judicial Expertise, Operational Search Activity. – National Academy of Internal Affairs. – Kyiv, 2010.

The thesis is an integrated, scientific research complying theoretical and practical issues. There were analyzed and grounded the content and concept of investigatory mistakes. The classification of the investigatory mistakes had been examined as well as the effects and reasons, which cause them. During the research the particularly attention had been paid to the issues of internal and judicial control and prosecutor's supervision as the procedural means of prevention, detection and elimination of the investigatory mistakes. In the above mentioned work there have been investigated problems relating to the conception, nature and sense of internal, judicial and prosecutor's supervision as the procedural means of prevention, detection and elimination of the investigatory mistakes. Scientifically substantiated suggestions concerning the improvement of the current Criminal Procedural Code of Ukraine and its project are being introduced.

Keywords: investigatory mistake, reasons of the investigatory mistakes, internal monitoring, prosecutor's supervision, judicial monitoring.